

Az iskolán kívüli népművelés

Sajnos, még ma is kevesen vannak, akiknek az iskolán kívüli népművelésről teljes áttekintésük van, akik tisztán látják mibenlétét, célját, feladatait, eszközeit és szervezetét. A népművelésben sokan, még ma is, a vasárnapi délutánokon a „nép” számára rendezendő oly előadásokat látnak, amelyeknek feladata a népnek a korcsmából való elvonása, tehát szórakoztató jellegű falusi tevékenységnek tekintik. Mások pedig egyenesen ellenséges érzülettel viselteinek a népműveléssel szemben, szerintük kár a „népet” tanítani, ahogy gúnyosan mondják: „művelni,” mert csökönyös véleményük, életfelfogásuk szerint addig boldog az ország, amíg a „nép” legfeljebb írni-olvasni és esetleg számolni tud. Az utóbbiakkal még vitatkozni sem lehet, de kár is, mert nem látják egyéni életük tragédiáját, azt, hogy a diadalmas élet átdübbögött felettük s ők szájalomra méltó elmaradottságban élnek már napjaikat s szavukat mindjobban elhallgattatja a haladás, az egyre fejlődő élet lüktető ritmusa. Ez a fejlődés, haladás letagadhatatlan, akár tudomásul vesszük, akár nem, vagy akár hadakoznak is ellene.

Az élet könnyörtelen, megállást nem tűrő ritmusa megköveteli azt, hogy minden nemzedék elvégezze a maga korszerű feladatait, végrehajtsa reformjait s ezzel biztosítsa a nemzet részére a fejlődés további lehetőségét. A korszerű feladatoknak el nem végzése, a korszerű reformoknak végre nem hajtása mindig a következő nemzedék életét nehezíti meg, azt teszi bizonytalanná, mert ennek a saját korszerű feladatainak elvégzésén kívül az előző kényelmes, előre nem látó, önző vagy csökönyös nemzedék mulasztásait is pótolnia kell. Ha az a munkatorlódás azután óriási feszítő erővel esetleg erőszakos társadalmi megmozdulásban keres és talál levézető utat, azért a — történelem ítélőszéke előtt — mindenkor a maga korszerű feladatait el nem végző, reformjait meg nem valósító nemzedék a felelős. Ilyenkor az apák az utódoknak felelősek.

Arra, hogy minden nemzedék elvégezhesse a maga korszerű feladatait, a nemzet minden egyes tagját elő kell készíteni, hogy minden ember méltóan teljesíthesse földi hivatását.

A hivatás teljesítéséhez, az élethez, a nevelés az előkészület. Imre Sándor szerint: „Az élet megállást nem tűrő folyamat, haladás. Ki tudja minket nem sodor-e el valamely áradat, de az ifjúságnak élnie kell ezután is. A mai nemzedék számos jelből tisztán megértheti, hogy a nyomába lépőknek a maitól lényegesen eltérő lesz a feladatuk s arra nekünk kell őket már most előkészíteni. Ezért ha élni akar a nemzet — amiről pedig még nem mondott le — a nevelés legyen a legfőbb gondja. A nevelés mindig a jövőt készíti elő, még ha vezetője erre nem is gondol. Ma életkérdés, hogy ezt a feladatot tudatosan teljesítsük.”

A korszerű feladatok elvégzésére, a földi hivatás méltó teljesítésére való előkészítés, a nevelés, a családban kezdődik és az iskolában folytatódik.

Azonban az iskola — ahogyan azt gr. Klebelsberg Kunó hirdette —

nem bocsát, nem bocsáthat ki befejezett nevelésű, kész embereket. Az iskola csak előkészület, csak alap az élet kialakítására és felkészülés a nagy életküzdelemre. Minden ember a maga életét iskolai tanulmányainak befejezése után — jelentős önneveléssel — alakítja ki. Prohászka Ottokár szerint: „Az élet, amelybe bele vagyunk állítva, egy nagy próba és az élet kialakítása millió veszélynek a legyőzésével jár. Az élethez tehát tudás, hozzáértés kell. Ha azonban a tudásom engem élni meg nem tanít, akkor én elhalványodok, elhervadok, elgyengülök, elpusztulok.“

Az élet fejlődésével tehát a nemzet minden egyes tagjának korszerűen lépést kell tartania. Ha a nemzetnek csak egyes tagjai, vagy egyes társadalmi rétegei tartanak lépést a fejlődéssel s élnek korszerű életet, akkor a nemzet sorsdöntő óráiban csak nemzeti katasztrófa, bukás következhet be, amit a történelem is számos példával bizonyít.

A fejlődés, a korszerű haladás azoknál a társadalmi rétegeknél és egyéneknél, akik magasabb műveltséggel és kellő anyagi erővel rendelkeznek, többé-kevésbé biztosítva van. Ezek az emberek, tudatosan élnek az önművelés eszközeivel (könyv!), mert érzik, hogy a korszerű haladásnak feltétlen következménye az állandó önművelés.

Egészen más a helyzet azoknál a társadalmi rétegeknél, amelyek alacsonyabb műveltségük folytán nem ismerik fel a korszerű haladás követelményét vagy pedig nincs meg az anyagi lehetőségük az önművelés eszközeinek előteremtésére.

Nemzetünk túlnyomó többsége azonban még ma is sajátos nemzeti műveltségünknek csak alapjait, annak elemeit sajátíthatja el. Nemzetünk nagyobb része tehát nem él még, nem élhet, ma már megkövetelhető mérvű önállósult szellemi életet s még nem képes a korszerű haladást biztosító önművelés alkalmait és eszközeit tudatosan használni.

Feltétlenül korszerű közszükséglet tehát az iskolánkivüli népművelés, amely — amint az az eddigiekből megállapítható — valóságos és élő nemzetnevelés.

Ennek teljes megértéséhez vizsgálat alá kell vennünk a „népművelés“ szó értelmét, jelentését.

A magyar nyelvben a „nép“ szónak négy értelmezése van, amelyeknek felcserélése, helytelen alkalmazása sokszor félreértésekre ad alkalmat s téves felfogáshoz is vezet.

Etnográfiai értelemben a „nép“ szó a falun, tanyán élő, őstermeléssel (földműveléssel) foglalkozó embereket (parasztoikat) jelenti. Ebben az értelemben tehát élethivatást fejez ki.

Szociológiai értelemben a „nép“ szó az életmód, az erkölcs, szokások, politikai és társadalmi érdek azonossága szerint összetartozókat jelenti; tehát társadalmi osztályt jelöl meg.

Államjogi értelemben a „nép“ szó az állam területén lakó állampolgárok összességét fejezi ki; tehát *nemzetet* jelent.

Nálunk a legtöbb ember abban a hitben él — s ebbe a hibába sok magasabb műveltségű is beleesik — hogy a népművelés csak a földművelő lakosságra terjed ki. Az állandó félreértésekre alkalmat adó bizonytalanság végleges kiküszöbölésére a „nép“ szónak államjogi értelmezését kell helyesnek elfogadnunk s ezért a közhasználatban bizony-

talán használatú „nép“ szó helyett a változatlan értelmezésű „nemzet“ szót kellene alkalmaznunk. A „népművelés“ helyett tehát „nemzetművelés“ a helyesebb kifejezés.

A „művelés“ szó általában minden olyan tevékenységet jelent, amely az embert (mint egyént s összesítve mint nemzetet) megnemesíti és valamely (pl. szociális, nemzeti stb.) célra alkalmassá teszi. Tekintettel arra, hogy a magyar nyelvben a „művelés“ szó — szellemi munkára vonatkoztatva — általában nem közhasználatú s ezért sokszor helytelenül is alkalmazzák, helyette célszerűbb a kifejezőbb, a korszerű nemzeti törekvéseket hűebben visszatükröző „nevelés“ szót használni.

Az iskolán kívüli népművelés helyes elnevezése tehát iskolán kívüli nemzetnevelés volna. Ez a helyesebb elnevezés egyben kifejezésre juttatná az iskolákban folyó nemzetneveléssel való kapcsolatot és ennek az iskolán túli megszakítás nélküli folytatását, szóval a valóban egységes és élő nemzetnevelést,

Az eddig mondottak alapján megállapíthatjuk, hogy a korszerű haladás, a korszerű élet, a korszerű feladatok elvégzésének szempontjából feltétlenül szükség van a nemzet minden társadalmi rétegére hatást kifejítő, az iskolai egységes nemzetnevelést kiegészítő, azt betetőző iskolán kívüli nemzetnevelésre, (jelenlegi néven: iskolán kívüli népművelésre.)

Arra a kérdésre, hogy mi az iskolán kívüli nemzetnevelés, az előzmények alapján adhatjuk meg a feleletet. Miután az egységes és korszerű nemzetnevelésnek a nemzet minden társadalmi rétegére ki kell terjednie, az iskolán kívüli nemzetnevelés a társadalom kulturális megszervezése.

Ennek a kulturális megszervezésnek (iskolán kívüli nemzetnevelésnek) *célja*: a nemzet minden egyes tagját sajátos nemzeti műveltségünk és az emberi kultúra részesévé, élvezőjévé tenni, egyéni hivatásának korszerű betöltésére és a nemzeti korszerű feladatok elvégzésében való részvételre képesíteni, a cél elérésére pedig a nemzet minden egyes tagjának *a szükséges korszerű művelődési alkalmakat nyújtani*. Végső fokon a nemzet minél több tagját rávezetni az önművelés útjára.

Az iskolán kívüli nemzetnevelés feladatai — a munka utáni szabadidő korszerű és gazdaságos felhasználásával —: a) az értelem nevelése (szellemi önállóságra való nevelés), b) a lélekművelés (a nemes érzelmek uralomra juttatása), c) a szociális nevelés, gondozás (a szociális gondolat megvalósítása.)

Az egyes részlet-feladatokat az alábbi rendszerben foglalhatjuk össze:

1. Az értelmi nevelés feladatai:

1. Közös nemzeti műveltségünk alapelemeinek terjesztése, a nemzet minden egyes tagjának bekapcsolása a kulturális vérkeringésbe.

2. Korszerű, a mindennapi életben szükséges ismeretek terjesztése. (Korszerű alkalmazkodás az élethez.)

3) Korszerű, a hivatással összefüggő ismeretek terjesztése. (A szakmai ismeretekben való elmélyülés, a jobb, szakszerűbb munkára és munkafegyelmre nevelés).

4. Aktualitások felhasználása a nemzetnevelésben.
5. Magasabb nemzeti műveltségünk megszerzésének elősegítése. (Tehetségek felkarolása, faluvezetők stb. képzése.)
6. Rávezetés az önművelés útjára.

II. A lélekművelés problémái:

7. Az erkölcsi nevelés. (Az akarat megerősítése, a jellem szilárdítása, a világnézet kialakítása.)
8. A vallásos nevelés. (A cselekvő hitélet.)
9. Az érzelmi és kedélyélet gazdagítása.
10. Az esztétikai nevelés. (A szép, a művészetek az ember életében.)

III. A szociális nevelés, gondozás problémái:

11. Társadalmi műveltség nyújtása.
12. Társadalmi életre, a közösség szolgálatára nevelés.
13. Állampolgárrá nevelés.
14. A nemesirányú szórakoztatásról és a felüdülésről való gondoskodás.
15. A karitatív munka.
16. A szociális munka.

Az iskolán kívüli nemzetnevelés feladatainak fenti rendszerbe foglalásából megállapítható, hogy ennek a korszerű munkának a nemzet minden társadalmi rétegére ki kell terjednie s megállapíthatjuk azt is, hogy a felsorolt korszerű feladatok elvégzésének elmulasztása, vagy azok hátráttatása a nemzet jövőjét kockáztathatja.

Ezen a téren még sok a kívánni és tennivaló. Az iskolán kívüli népművelés az egységes nemzetnevelés terén eddig is hatalmas munkát végzett. Az adott lehetőségek szerint kiépítette hatalmas szervezetét, felkeltette és biztosította a társadalom érdeklődését, támogatását és megalapozta az iskolán kívüli nemzetnevelést. A további fejlődéshez feltétlenül szükséges a népművelési törvény megalkotása, melynek hiánya, egyes káros jelenségekből, határozottan megállapítható. A megalkotandó népművelési törvény hivatása lesz a mai szervezeti hibák kiküszöbölése, a különböző minisztériumok, intézmények, társadalmi egyesületek ma még széthúzó nemzetnevelési tevékenységeit, törekvéseit közös hatóerővé összefogni stb.

A népművelési törvény megalkotása után erősen remélhetjük annak megvalósulását, hogy — Prohászka Ottokár szerint — nemzetünk minden egyes tagját *megtaníthatjuk élni, az életben küzdeni* és hogy a kiélesült életharcban *győzelemhez* is segíthetjük.

Elérkeztünk már ahhoz az időponthoz, amikor végre a nemzet minden egyes tagját az emberi és nemzeti öntudat, valamint a kultúra magasabb világába fel kell emelnünk, hogy felismerhesse az emberi élet mély értelmét, hogy tisztán láthassa saját életének célját és boldogan élhesse munkás életét. Mindez — idővel — elérhető, ha ezt valóban akarjuk, ha ezért komolyan dolgozunk.

Hübner József.